

מאור הזית

דברי תורה משלח מערכת מכון עלה זית

שנה ב: גליון מב | שבת קודש פרשת דברים - חזון | ד' אב ה'תשפ"ו

מאור הגלות

ההבדל בין חורבן בית ראשון לחורבן בית שני

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו, ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם (יומא ט, ב).

רש"י מפרש, שבימי בית ראשון היו חוטאים בגלוי ולא היו מכסים פשעיהם, אבל בני מקדש שני היו רשעים בסתר. והדברים צריכים ביאור, מדוע הסתרת רשעותם הינה חטא חמור כל כך, שמפני זה נתארכה גלות

בית שני כל כך, עד שבעוונותינו הרבים אנו עדיין מייחלים ומצפים לישועה. והמהרש"א מפרש, שזה על דרך מה שמצינו שגנב נענש יותר מגזלן, מפני שהוא מכבד את העבד יותר מקונו, ונזהר מעיני בני אדם ואינו נזהר מעיני ה' (ב"ק עט, ב).

אבל עדיין הדבר צריך תלמוד, הלא הגנב נענש פי שנים מן הגזלן, ואילו גלות בית שני נתארכה מגלות בית ראשון לאין ערוך, ומדוע עדיין לא עלתה ארוכה לשבר בת עמי.

הכתב סופר מפרש בדברי הגמרא באופן אחר, על פי מה שיש להתבונן עוד, כי הנה ההבדל בין גלות בית ראשון לגלות בית שני אינו רק במשך זמן אריכות הגלות, אלא גם באופן

הגלות עצמה, שלאחר חורבן בית ראשון היתה הארץ שממה מאין יושב, אבל אנשי ירושלים וכל ישראל ישבו בבבל בשלום ובהשקט, בגדולה ובתפארת, והיו חשובים בעיני מלכי בבל, ונתעלו להיות שרים, סגנים ופחתים, ועיקר הגלות היתה שגלו מארצם והארץ היתה שוממה. אבל בגלות בית שני היה הדבר להיפך, כי מאז שגלינו מארצנו היתה ירושלים עיר מפוארת בכל העולם, וכל מלכי האומות משבחים אותה ומתייחסים אליה, אלא שאין יושבים עליה הראויים לה, ובאו בה פריצים וחילולה, ובני ישראל נאנקים תחת עול האומות ונרדפים על צאריהם. וצריך להבין את יסוד החילוק שבין שתי הגלויות.

הכתב סופר

ומבאר הכתב סופר, שבבית ראשון שחטאו ישראל בעבירות שבין אדם למקום, אין חטאם חמור כל כך, כי ישבו שלום ושאננים איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ונתקיים בהם מאמר הכתוב (דברים לב, טו) "וישמן ישורון ויבעט", כי רוב הטובה גורמת לאדם לשכוח את עולו של הבורא ב"ה.

וזוהו ביאור הכתוב בפרשת התוכחה (ויקרא כו, מב) "וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור", שאף שזכירת האבות יש בה כדי לעורר קטרוג על בני ישראל, כיצד זנחו את מעשה אבותיהם והתכחשו לאמונה שירשו מהם, מכל מקום "והארץ אזכור", שתעלה לפניו סגוריה עליהם, שהאבות לא ישבו לבטח, אלא צרות רבות סבבו אותם, אבל בני בניהם ישבו בארץ לבטח, ודבר זה גרם להם לעזוב את דרך אבותיהם.

ועל כן בגלות בית ראשון נחרבה הארץ, מפני שהיא היתה סיבה לחטאם, אבל בני ישראל עצמם לא נרדפו בארץ גלותם, משום שחטאיהם אינם חמורים כל כך, מאחר שאין שורש חטאם ברשעותם העצמית, אלא בהשפעת רוב הטובה שהיתה להם.

אבל בבית שני שהיה חטאם בעבירות שבין אדם לחבירו, אין לבני ישראל פתחון פה ששיבתם בארצם לבטח גרמה להם לחטוא, ונתקלקלו מרוב טובה, לפי שאדרבה, כשיש לאדם רוב טובה אין עינו צרה בחבירו, והאחדות צריכה להתרבות ולהתחזק, ועל כרחך ששורש חטאיהם הוא מחמת רשעותם העצמית, ולכן גדול עוונם מנשוא. ועל כן בגלות בית שני לא נחרבה הארץ עצמה, משום שהיא לא היתה סיבה לחטאיהם, ואילו בני ישראל עצמם נרדפים ונאנקים בארצות גלותם, מפני גודל חטאם.

וזוהו פירוש דברי הגמרא, "ראשונים שנתגלה עוונם המשך בעמוד 2

מאור מליצת יושר

מליצתו של סגורן של ישראל

הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים עזבו את ה'

נאצו את קדוש ישראל נזורו אחור (הפטרת שבת חזון).

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל (הובא בפרדס יוסף פרשת אמור אות פז ד"ה ישעיה) פירש את הפסוק באופן של מליצת זכות ויושר בעד בני ישראל, וכך פירש: "הוי גוי חוטא" - ישראל קדושים הם, וכשאחד מהם חטא כל העם מרגיש כחוטא וכולם מתחרטים ושבים בתשובה. "עם כבד עוון" - עם שכבד עליהם מאוד לעשות איזה עוון. "זרע מרעים" - הם זרעם של אוהבו של הקב"ה, זרע אברהם אוהבו ["מרעים" מלשון רעות וקירבה]. "בנים משחיתים" - הם משחיתים את גופם וכוחם בעבודת הבורא. "עזבו את ה' וגו' נזורו אחור" - גם אם לפעמים אירע שעזבו את ה' ונאצו אותו, אזי מיד נזורו אחור, תיכף הם נרתעים לאחוריהם ושבים בתשובה בכל לבם. (יגדיל תורה)

הגאון רבי אברהם שמואל

בנימין סופר זצ"ל, בעל "כתב

סופר" (1815-1871)

נולד לאביו מרן החתם סופר בשנת תקע"ה. אחרי פטירת אביו בשנת ת"ר, נתמנה למלא את מקום אביו כרב וראש ישיבה בפרשבורג. בשעתו היה נודע כאחד מגדולי הדור. בתקופתו פרחו הישיבה וגדלה במספר תלמידיה. נפטר בשנת תרל"ב.

מאור המגילה Eichah

Megillas Eichah discusses the tragedies the Jews suffered at length, but it does not dwell on the actual *churban Beis Hamikdash* nearly as much. Rav Chaim Kanievsky zt"l in his sefer *Ta'amah D'kra* suggests that the reason may be explained based on *Chazal's* words in *Bereishis Rabbah* (42, siman 3), that every instance of "*V'hayah*" denotes joy. The Midrash challenges this rule: The *pasuk* says, "*V'hayah* — and it was — when Yerushalayim was captured" (*Yirmiyahu* 38:28). How can this *pasuk* be understood to be joyous?

On the day of the *churban Klal Yisrael* received *kapparah* for their sins, as Rav Shmuel bar Nachman said: *Yisrael* received a great atonement for their sins on the day the *Beis Hamikdash* was destroyed, as it is stated, "Your iniquity is complete, O daughter of Tzion" (*Eichah* 4:22).

The destruction of the *Beis Hamikdash* was a benefit to *Klal Yisrael*, teaches Rav Chaim, in that their sins were forgiven, and in that Hashem poured out His wrath upon wood and stones. Accordingly, the *megillah* elaborates only on the calamities that came in its wake, for those were purely detrimental (see *Tosafos, Kiddushin* 31b).

היתה כאלמנה

She has become like a widow (1:1). Yerushalayim became like a woman whose husband has traveled overseas but

intends to return to her (*Gemara Sanhedrin* 104a). *Chazal* say that it is established that a man does not leave his house empty (*Kesubos* 107a). Similarly, Rav Chaim points out, at the destruction of the First *Beis Hamikdash*, Hashem left behind "*hecharash v'hamasger*," the *talmidei chachamim*; at the destruction of the Second *Beis Hamikdash*, Yavneh and its *chachamim*; and so on in every generation — the *tannaim*, the *amoraim*, the Torah sages of each era.

גלתה יהודה מעני ומרוב עבודה

Yehudah has gone into exile because of affliction and because of great servitude (1:3). Rav Chaim finds in this *pasuk* an allusion to the Mishnah in *Avos* (5:9): "Exile comes to the world on account of idolatry, on account of immorality, on account of bloodshed, and on account of failure to release the land during *shemittah*."

The word *oni* (affliction) contains the *roshei teivos* of *avodah zarah*, *niuf* (immorality), and *yishafech* — a reference to bloodshed. "Great servitude" (*merov avodah*) refers to *shemittas ha'aretz*, during which *okumei ilana* — labor required to sustain a tree — is permitted, and only extensive labor (*rov avodah*) is forbidden. (From the word *yishafech* the *Gemara* [*Sanhedrin* 56b] derives that *bnei Noach* are forbidden to commit bloodshed, as it is written, "One who sheds the blood of man, by man shall his blood be shed" (*Bereishis* 9:6).

בית ראשון, שירושלים עצמה חטאה, ששיבתה גרמה את החטא, ולכן היתה כנדה שפורשת מבעלה לזמן קצוב ועדיין היא בגדולתה. והפסוק השני מדבר בגלות בית שני, כי התפירה שבשולי הבגד היא המאחדת את כל החוטים שבבגד לבל ינתקו זה מזה, ובבית שני טומאתה היתה בשוליה, שנתקו את עצמם זה מזה וחטאו בעבירות שבין אדם לחבירו מחמת רוע לב, ולכן לא זכרה אחריתה ולא נתגלה קצם, ותרד פלאים. אמנם תקוותינו היא מחמת שהגדיל אויב, וכבר נשלמה סאתנו, וקרוב יום פדות נפשנו במהרה בימינו.

המשך מעמוד 1 נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם, שהראשונים נתגלתה סיבת עוונם, שרוב הטובה גרמה להם, ולכן לא נענשו במידה מרובה, אבל האחרונים לא נתגלתה סיבת עוונם, אלא מפני רוע לבבם חטאו, ועל כן נענשו כל כך שלא נתגלה קצם.

על פי זה ביאר הכתב סופר את הפסוקים במגילת איכה (א, ח-ט) "חטא חטאה ירושלים על כן לנדה היתה וגו' טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותרד פלאים וגו' ראה ה' כי הגדיל אויב", שהפסוק הראשון מדבר בגלות

AVAILABLE AT ALEHZAYIS.COM